

Mišljenje studenata Fakulteta dentalne medicine i zdravstva Osijek o starijim osobama

---

Habus, Natalija

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Dental Medicine and Health Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:243:157050>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-09**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Dental Medicine and Health Osijek
Repository](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA DENTALNU MEDICINU I ZDRAVSTVO

OSIJEK

Diplomski sveučilišni studij Sestrinstvo

Natalija Habus

MIŠLJENJE STUDENATA FAKULTETA

DENTALNE MEDICINE I ZDRAVSTVA

OSIJEK O STARIJIM OSOBAMA

Diplomski rad

Sveta Nedelja, 2022.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA DENTALNU MEDICINU I ZDRAVSTVO

OSIJEK

Diplomski sveučilišni studij Sestrinstvo

Natalija Habus

MIŠLJENJE STUDENATA FAKULTETA

DENTALNE MEDICINE I ZDRAVSTVA

OSIJEK O STARIJIM OSOBAMA

Diplomski rad

Sveta Nedelja, 2022.

Rad je ostvaren na Fakultetu za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek.

Mentor rada: doc. prim. dr. sc. Sandra Vuk Pisk, dr. med.

Rad ima 41 list i 12 tablica.

Znanstveno područje: Biomedicina i zdravstvo

Znanstveno polje: Kliničke medicinske znanosti

Znanstvena grana: Sestrinstvo

PREDGOVOR

Zahvaljujem mentorici doc. prim. dr. sc. Sandri Vuk Pisk, dr. med., na prihvaćanju mentorstva te na trudu i vodstvu tijekom pisanja diplomskoga rada.

Također, zahvaljujem svim profesorima Fakulteta za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek na prenesenom znanju i uloženom trudu.

Zahvaljujem kolegicama i kolegama koji su studiranje učinili zabavnijim i koji su uvijek bili spremni pomoći.

No najviše zahvaljujem cijeloj svojoj obitelji i životnom partneru na stalnoj podršci, razumijevanju i na tome što su uvijek bili uz mene u sretnim, ali i teškim trenucima tijekom školovanja.

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
1.1 Starenje i starost	1
1.2 Stereotipi i predrasude o starijim osobama	2
1.3 Ageizam	3
1.4 Ageizam u zdravstvu	4
1.5 Mitovi o starenju	5
1.6 Mišljenje zdravstvenih djelatnika o starijim osobama	6
2. CILJ	8
3. ISPITANICI I METODE	9
3.1. Ustroj studije	9
3.2. Ispitanici	9
3.2. Metode	9
3.3. Statističke metode	10
4. REZULTATI	11
5. RASPRAVA	26
6. ZAKLJUČAK	29
7. SAŽETAK	30
8. SUMMARY	31
9. LITERATURA	32
10. ŽIVOTOPIS	35

POPIS TABLICA:

Tablica 1. Opći podaci o ispitanicima	11
Tablica 2. Kontakti ispitanika sa starijim osobama.....	12
Tablica 3. Ocjena vlastitoga odnosa sa starijim osobama	12
Tablica 4. Mišljenje o starijim osobama	13
Tablica 5. Prosječan broj bodova u pojedinim izjavama	14
Tablica 6. Mišljenje o starijim osobama s obzirom na spol ispitanika	16
Tablica 7. Mišljenje o starijim osobama s obzirom na dob ispitanika	17
Tablica 8. Mišljenje o starijim osobama s obzirom na razinu studija	18
Tablica 9. Razlike u mišljenju o starijim osobama između ispitanika 1. godine preddiplomskoga studija i ispitanika 2. godine diplomskoga studija.....	19
Tablica 10. Mišljenje o starijim osobama s obzirom na kontakte sa starijim osobama u obitelji	21
Tablica 11. Mišljenje o starijim osobama s obzirom na kontakte sa starijim osobama s kojima nisu u obiteljskom odnosu.....	23
Tablica 12. Mišljenje o starijim osobama s obzirom na suživot u istom kućanstvu sa starijom osobom	25

1. UVOD

Starenje je prirodna fiziološka pojava koja kod svakoga pojedinca napreduje različitom brzinom, a započinje od začeća i traje do smrti. Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji starost dijelimo na ranu starost (65 – 74 godine), srednju starost (75 – 84 godine) i duboku starost (od 85 godina i više) (1).

U Republici Hrvatskoj statistički podaci pokazuju sve veći porast starijega stanovništva. Prema zadnjem popisu stanovništva iz 2021. godine u Republici Hrvatskoj živi 22 % stanovništva koje ima 65 ili više godina (2). Zahvaljujući boljim i kvalitetnijim uvjetima života zabilježeno je i produljenje životnoga vijeka. Ljudi žive duže što je veliko postignuće, međutim duljim životnim vijekom povećava se rizik za porast kroničnih i nezaraznih bolesti što zahtijeva veću potrebu za adekvatnom zdravstvenom zaštitom (3). No, zdravstveni problemi s kojima se stariji ljudi suočavaju mogu se prevenirati zdravim načinom života ili uspješno kontrolirati ako se bolest rano otkrije i ako se započne liječenje (4). Zdravo starenje važno je svakom pojedincu kako bi mogao zadovoljiti svoje osnovne potrebe da osigura odgovarajući životni standard i da radi ono što najviše voli i cijeni u životu (5).

1.1 Starenje i starost

Starenje nije ni bolest ni stanje na koje možemo utjecati, to je fiziološki proces tijekom kojega se odvijaju promjene u organizmu (6). Tjelesne promjene strukture i funkcije traju cijeli život, no značajnije promjene počinju početkom četvrtoga desetljeća života, dok se u dobi oko 65 godina funkcija pojedinih unutarnjih organa smanjuje za trećinu (7). Razlikujemo sljedeća tri aspekta starenja: biološki, psihološki i socijalni. Aspekti su blisko povezani, ali ne započinju uvijek u istom razdoblju. Iz toga je razloga teško točno odrediti vrijeme početka starenja. Starenje često povezujemo s godinama života, što nije pouzdano jer se ljudi razlikuju (6). Većina ljudi vanjske znakove starenja ocjenjuje prema izgledu osobe, ali ti znakovi nisu uvijek točni i pouzdani. Vanjski znakovi starenja kao što su sijeda kosa i naborana koža mogu se pojaviti i u ranijoj životnoj dobi, osim toga u današnje modernije doba dostupni su estetska kirurgija i kozmetički tretmani koji osobu mogu izgledom učiniti mlađom nego što uistinu jest (8). Za razliku od starenja, pojam *starost* opisuje posljednje razvojno razdoblje koje je kod pojedinca vezano za kronološku dob (nakon 65 godina), socijalnu ulogu (odlazak u mirovinu) ili za funkcionalni status. Međutim, starost se kod osoba ne javlja u isto vrijeme na isti način,

nego se svaka osoba individualno prilagođava promjenama i razlikuje se od ostalih prema zdravstvenom stanju, kvaliteti života i aktivnostima u društvenoj zajednici (6).

1.2 Stereotipi i predrasude o starijim osobama

Predrasude možemo definirati kao unaprijed prihvaćeno uvjerenje o nekome ili nečemu koje je neutemeljeno, neopravdano, otporno na promjene i uglavnom pogrešno. S druge strane, stereotipi vrednuju skupinu određenim pridjevima koji su zajednički svim članovima skupine od kojih se očekuje određeno zajedničko ponašanje, a potječu iz zajedničkih kulturalnih pretpostavki i praksi (9, 10, 11). Predrasude i stereotipi mogu biti pozitivni, a tada se odnose na povoljna uvjerenja (npr. mudar, drag). No mogu biti i negativni, a tada prikazuju nepovoljna uvjerenja o starijim osobama (npr. mrzovoljan, škrt) (12). Međutim, osobe starije dobi najčešće su negativno stereotipizirane kao bolesne, neprivlačne, nesposobne, senilne, dosadne, izolirane, spore, konzervativne itd. (10). Starije osobe percipiraju se kao slabi i bespomoćni ljudi koji izazivaju osjećaje sažaljenja i suosjećanja (13). Neki istraživači smatraju da predrasude prema starijim osobama uzrokuju strah i tjeskoba od starenja koji izazivaju osjećaj negativnosti prema osobama starije životne dobi (14). Naime, za razliku od ostalih stereotipnih kategorija poput rase ili spola, dob je specifična po tome što je starost neizbježna, svi ljudi postaju stariji (10). Stereotipi predstavljaju društvene probleme koje bi trebalo nastojati riješiti na političkoj, ekonomskoj i prije svega na obrazovnoj razini. Potrebno je educirati starije osobe i mlađe generacije kako bi se osim negativnih predrasuda razvile i one pozitivne. Starije osobe edukacijom i brigom o svojem fizičkom i psihičkom zdravlju potiču okolinu na promjenu stavova o starijoj dobnoj skupini. S druge strane, mlađe generacije sve manje stupaju u kontakt sa starijim osobama, stoga ih je potrebno educirati o pozitivnim učincima starenja te poticati na povezivanje i druženje s osobama starije životne dobi kako bi prihvatili starost kao neizbježan dio života (15). Mediji u kojima se prikazuju osobe starije dobi često sadrže stereotipne sadržaje i poruke što utječe na to što stariji ljudi misle o sebi i kako mlađe generacije grade stav i mišljenje o starijima (14). U današnje modernije doba gotovo jedini izvor kontakta između starijih osoba i mlađe generacije jesu mediji (televizija, radio, tiskani mediji). Mediji često namjerno ili nenamjerno utječu na percepciju o starijim osobama ili o starenju. Medijski sadržaji više prikazuju i podržavaju mlađe generacije, dok se prema starijim osobama i starenju kreiraju negativne predrasude (15).

1.3 Ageizam

Ageizam definira društvenu i međuljudsku diskriminaciju i predrasude prema osobama na temelju njihove dobi. Najčešći oblici ageizma su negativan stav i mišljenje te psihičko ili fizičko nasilje prema osobama starije životne dobi (16). Ageizam može biti kognitivan u obliku stereotipa, emocionalan u obliku predrasuda ili bihevioralan u obliku diskriminacije (17). Pojam *ageizam* prvi je upotrijebio američki liječnik i gerontolog Robert Neil Butler 1968. godine i objasnio kako je ageizam kombinacija triju međusobno povezanih elemenata. Prvi element čine negativni stavovi i predrasude prema starijima, starosti i procesu starenja, drugi element čine diskriminacijski postupci prema starijim osobama, a treći element institucionalne prakse i politike koje održavaju stereotipe o starijim osobama i smanjuju njihovo dostojanstvo (18). Razlikujemo pet vrsta ageizma, a one su sljedeće: individualni/osobni ageizam, institucionalizirani ageizam, namjerni i nenamjerni ageizam te zlostavljanje starijih osoba. Individualni/osobni ageizam uključuje ideje, stavove, uvjerenja i prakse pojedinaca protiv osoba ili skupina starije životne dobi. Najčešće se povezuje sa strahom od starenja i budućnosti u kojoj dolazi do mnogih promjena. Institucionalizirani ageizam čine pravila i prakse koje diskriminiraju pojedinca ili skupinu na temelju starije životne dobi u institucijama (npr. obavezno umirovljenje zaposlenika; podcjenjivanje starijih osoba u analizi troškova i koristi). Namjerni ageizam podrazumijeva postupke protiv osoba i skupina starije životne dobi iskorištavajući njihovu ranjivost (npr. korištenje stereotipa o starijim radnicima u medijima). S druge strane, nenamjernim se ageizmom nesvjesno provode ideje i postupci prema osobama i skupinama na temelju njihove starije životne dobi (npr. jezik koji se koristi u medijima; nedostatak rampi, dizala i rukohvata za lakše kretanje starijih osoba) (19). Posljednja je vrsta ageizma zlostavljanje starijih osoba koje je Svjetska zdravstvena organizacija 2002. godine definirala kao pojedinačan ili ponavljajući čin ili nedostatak odgovarajućega postupanja koje se događa u bilo kojem odnosu povjerenja i očekivanja, a uzrokuje bol, štetu, nepriliku i/ili nevolju starijoj osobi (20). Zlostavljanje može biti fizičko, psihičko, emocionalno i financijsko te seksualno uznemiravanje i zanemarivanje. Osobe starije životne dobi ubrajamo u vulnerabilnu skupinu, a zbog negativnih mišljenja i postupaka sve su češće zlostavljani što predstavlja ozbiljan društveni i pravni problem (19). Uzroci ageizma slični su kao i uzroci rasizma i drugih diskriminacija, a to je osjećaj ugroženosti. Broj starijega stanovništva u stalnom je porastu, a osobe starije životne dobi podsjećaju mlađe generacije na vlastitu prolaznost i smrtnost. Nedovoljna educiranost o

potrebama starijih osoba uzrokuje negativne stereotipe koji se razvijaju kao mehanizam samoobrane (21).

1.4 Ageizam u zdravstvu

Porastom broja starijega stanovništva potrebno je više zdravstvenih djelatnika za pružanje skrbi pacijentima koji boluju od kroničnih bolesti. Briga o starijim osobama ima značajan utjecaj na njihovo zdravlje, kvalitetu života i smrtnost. Međutim, jedan od najvećih problema s kojim se starije osobe susreću u zdravstvu, a koji se često zanemaruje i negativno utječe na rezultate skrbi svakako je ageizam (22). Ageizam je povezan s mnogim štetnim fizičkim i psihosocijalnim posljedicama za starije osobe. Fizičke posljedice uključuju smanjenu kvalitetu života, hipertenziju, visoku stopu smrtnosti, opadanje pamćenja i smanjenje kognitivnih sposobnosti. Psihosocijalne posljedice uključuju depresiju, poremećaj mentalnoga zdravlja, nisko samopouzdanje, osjećaj smanjene vrijednosti i suicidalne misli. Nedostatak znanja i iskustva u skrbi za starije osobe dovodi do negativnih mišljenja i ponašanja prema starijim osobama što uzrokuje razvoj namjernoga ili nenamjernoga negativnog ageizma (23). Ageizam utječe na kvalitetu pružane zdravstvene skrbi starijih osoba i na komunikaciju između pacijenata i zdravstvenih djelatnika. Komunikacija između pacijenata starije životne dobi i zdravstvenih radnika lošija je u odnosu na komunikaciju s pacijentima mlađe generacije. Zdravstveni su radnici sa starijim pacijentima manje strpljivi, nedovoljno angažirani te manje reagiraju na pacijentova postavljena pitanja s pretpostavkom da ih pacijent neće razumjeti. Također, komunikacija sa starijim pacijentima ponekad predstavlja izazov zbog senzornih ili kognitivnih oštećenja te funkcionalnih ograničenja. Međutim, stariji pacijenti također mogu imati negativne ageističke stavove. Većina pacijenata pretpostavlja da neće dobiti adekvatnu skrb i liječenje stoga rjeđe traže zdravstvenu pomoć i manje se uključuju u redovite preventivne preglede. Neki od primjera ageizma u zdravstvu su sljedeći: zdravstveni djelatnici prirodne značajke starenja tretiraju kao bolest, tokom skrbi primjenjuju stereotipe na starije osobe te nesvjesno dijele negativne misli, osjećaje i ponašanje prema starijim osobama. Kako bi osigurali bolju i kvalitetniju zdravstvenu skrb vulnerabilnoj skupini pacijenata, potrebno je definirati strategije kojima bi zdravstveni djelatnici smanjili utjecaj ageizma u zdravstvu. Strategije uključuju promatranje i razumijevanje pacijenta kao cjeline, edukaciju o važnosti preventivnih pregleda i navika te pomoć pacijentu da utvrdi svoje prioritete i pozitivnu percepciju o sebi u starijoj životnoj dobi (17). Osim toga, između

medicinskih sestara i interdiciplinarnoga tima važno je poboljšavati znanja, stavove i uvjerenja o starijim osobama kako bi se unaprijedile skrb i zdravstvena zaštita pacijenata starije životne dobi (16).

1.5 Mitovi o starenju

Mitovi su izmišljene priče koje stvaraju slike svijeta, uključuju kulturne obrasce naroda i općeprihvaćene osjećaje, a razlikuju se od objektivne istine (24, 11). Povijesne i suvremene negativne slike starenja utjecale su na pogrešno razmišljanje i percepciju osoba starije životne dobi (25). Mitovi o starenju definiraju se kao dio reflektirane svijesti koji je podložan promjenama, djelomično se veže uz objektivnu istinu, a djelomično stvara svojevrsne fikcije. Iz toga razloga ne možemo reći koliko su stavovi i mišljenja o osobama starije životne dobi mitovi, a koliko su istiniti (11). *Demystifying the myths of ageing* naziv je dokumenta koji je Svjetska zdravstvena organizacija objavila 2008. godine. Dokument istražuje najčešće neutemeljene mitove vezane uz starenje i predlaže načine na koje bi se mogli riješiti i demistificirati. Objasnjava kako bi se određeni problemi u starosti mogli učinkovito riješiti promjenom načina života, adekvatnom i kvalitetnom skrbi te prilagodbom u društvenoj, radnoj i fizičkoj okolini. Cilj je dokumenta raspraviti o promjenama koje su potrebne kako bi se osiguralo da ljudi svih dobi iskoriste dulji i zdraviji život. U nastavku je nabrojeno dvanaest najčešćih mitova prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji:

- Ljudi trebaju očekivati da će se njihovo mentalno i fizičko zdravstveno stanje pogoršati.
- Većina odraslih osoba ima slične potrebe.
- Kreativnost i doprinos obilježja su mlađe dobi.
- Iskustvo starijih osoba manje je relevantno za moderno društvo.
- Većina starijih osoba želi da ih se ostavi na miru i u osami.
- Bolnički kreveti i medicinsko osoblje primarna su briga starosne populacije.
- Briga i skrb za starije oduzima resurse mlađoj populaciji.
- Trošenje na starosnu populaciju gubitak je resursa.
- Stariji ljudi nisu pogodni za radna mjesta.
- Ne možeš naučiti staroga psa novim trikovima.
- Od starijih se ljudi očekuje da se pomaknu u stranu.
- Stvari će se riješiti same po sebi (11, 26).

Negativan način na koji se prikazuje starost utječe na to kako razmišljamo, govorimo i ponašamo se prema osobama starije dobi. Za neke osobe starenje predstavlja vrijeme gubitka i smanjenja sposobnosti, no za neke je to vrijeme društvenih aktivnosti i ispunjenja (25). Starenjem se događaju mnoge promjene, međutim vrijednost života i kvaliteta osobe ne smanjuju se.

1.6 Mišljenje zdravstvenih djelatnika o starijim osobama

Svaka osoba uz pomoć svojih emocija i iskustva stječe stav prema određenom događaju i osobi, pa tako i zdravstveni djelatnici tijekom svojega rada i privatnoga života stječu stav i mišljenje prema starijim osobama. Zdravstveni djelatnici koji imaju pozitivno mišljenje prema starijim osobama pozitivno utječu na društvene aktivnosti i uloge starijih osoba. Rezultati prethodnih istraživanja pokazuju kako medicinske sestre imaju pozitivno mišljenje o starijim osobama, ali razina znanja o procesu starenja i specifičnostima zdravstvene njege starijih osoba nije dovoljna. Između rujna 2017. godine i srpnja 2018. godine provedeno je istraživanje između hrvatskih i slovenskih studenata preddiplomskoga studija sestinstva kako bi se procijenili i usporedili stavovi prema starijim osobama te kako bi se utvrdili čimbenici koji utječu na pozitivan ili negativan stav. Rezultati istraživanja pokazali su kako su stavovi hrvatskih i slovenskih studenata prema starosti blago pozitivni. Međutim, slovenski studenti imaju pozitivnije stavove o starosti i starenju što se objašnjava razlikama između hrvatskoga i slovenskoga kurikulumu. Čimbenici koji utječu na pozitivna mišljenja su dob, redovno ili izvanredno studiranje i prethodna edukacija o gerontološkoj njezi. Čimbenici koji utječu na razvoj negativnih stavova i mišljenja su pozitivno bračno stanje i prethodni rad sa starijim osobama. Prema rezultatima istraživanja može se zaključiti kako nastavni plan i program imaju velik utjecaj kako će studenti, tj. budući zdravstveni djelatnici, razviti stavove i mišljenja o starijim osobama. Stoga bi trebalo poticati na promjenu kurikulumu da bi se uspjele kvalitetno zadovoljiti osnovne zdravstvene potrebe najvulnerabilnije skupine (27). Istraživanje provedeno u Ilamu, gradu u Iranu, pokazalo je kako 54,3 % medicinskih sestara ima negativna mišljenja, dok njih 45,7 % ima pozitivna mišljenja o starijim osobama. Istraživanje je pokazalo kako udane medicinske sestre imaju pozitivnija mišljenja o starijim osobama što se objašnjava životnim iskustvom i predanošću prema starijim roditeljima. Također, medicinske sestre koje su pohađale tečaj o zdravstvenoj njezi starijih osoba pozitivnijega su mišljenja o starijim osobama što dokazuje kako obrazovanje ima ključnu ulogu u promicanju pozitivnoga mišljenja o starijim osobama i njihovim potrebama (28). U

Italiji je provedeno istraživanje s ciljem utvrđivanja odnosa između znanja o starenju, dobi, stereotipa o starijim osobama, anksioznosti o starenju i ageizma. Sudjelovalo je 886 ispitanika u dobi od 18 do 65 godina. Rezultati istraživanja pokazuju kako veća razina znanja o starenju smanjuje anksioznost i stereotipe prema starijim osobama. Anksioznost zbog starenja predviđa stereotipno ponašanje prema starijim osobama te se iz toga razloga razvija ageizam (29).

2. CILJ

Osnovni je cilj istraživanja ispitati mišljenja studenata Fakulteta dentalne medicine i zdravstva Osijek o starijim osobama.

Specifični je cilj sljedeći:

- Ispitati mišljenje studenata Fakulteta za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek o starijim osobama s obzirom na promatrane opće podatke i učestalost kontakata sa starijim osobama.

3. ISPITANICI I METODE

3.1. Ustroj studije

Provedena je presječna studija (30).

3.2. Ispitanici

Ispitanike čine 122 studenta Fakulteta za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek koja su dobrovoljno pristala ispuniti Upitnik o mišljenju studenata o starijim osobama koji im je bio dostupan u elektroničkom obliku pomoću *Google forms* obrasca. U istraživanju su sudjelovali studenti preddiplomskoga studija sestrinstva u Osijeku, Pregradi i Novoj Gradiški, diplomski studij sestrinstva u Osijeku, Svetoj Nedelji i Slavonskom Brodu, preddiplomski i diplomski studij fizioterapije u Orahovici i integrirani preddiplomski i diplomski studij dentalne medicine u Osijeku. Podaci su prikupljeni u razdoblju od 18. lipnja 2022. godine do 16. srpnja 2022. godine.

3.2. Metode

U istraživanju je za prikupljanje podataka korišten *online* anketni upitnik koji je posebno osmišljen za izradu ovoga diplomskog rada. Ispitanici su dobrovoljno i samostalno ispunjavali anonimni upitnik pomoću *Google Forms* obrasca. Upitnik je sadržavao tri dijela. U prvom dijelu prikupljeni su podaci o spolu, životnoj dobi, smjeru i godini studija. Drugi dio upitnika odnosio se na učestalost kontakta sa starijim osobama iz obitelji i okoline, na to živi li ispitanik u istom kućanstvu sa starijom osobom te na procjenu svojega odnosa sa starijom osobom. Treći dio činile su 22 izjave s kojima su se ispitanici slagali ili se nisu slagali zaokružujući brojeve na Likertovoj ljestvici od pet stupnjeva (1 – u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem, niti se ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem). Ukupni rezultat dobiven je zbrajanjem pojedinih čestica pri čemu se „u potpunosti se ne slažem“ bodovalo s pet bodova; „ne slažem se“ s četiri boda; „niti se slažem, niti se ne slažem“ s tri boda; „slažem se“ s dva boda, a „u potpunosti se slažem“ s jednim bodom, s time da je pola izjava (11) postavljeno i bodovano obrnuto. Viši broj bodova ukazuje na bolje mišljenje i pozitivniji stav o starijim osobama. Mogući raspon bodova bio je od 22 boda do 110 bodova.

3.3. Statističke metode

Pri analizi podataka korištene su metode deskriptivne statistike. Kategorijski su podaci prikazani apsolutnim i relativnim frekvencijama. Numerički su podaci prikazani aritmetičkom sredinom i standardnom devijacijom. Razlike ili povezanost kategorijskih varijabli testirane su Hi-kvadrat testom.

Sve su P vrijednosti dvostrane, a razina značajnosti postavljena na 0,05. Statistička analiza rađena je programskim sustavom *MedCalc* (inačica 14.12.0, *Med Calc Software bvba*).

4. REZULTATI

U istraživanju mišljenja studenata Fakulteta za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek o starijim osobama sudjelovala su 122 studenta. Opći podaci o ispitanicima prikazani su u Tablici 1. Više je bilo žena (61,47 %), ispitanika od 30 i manje godina bilo je 58,20 %, na diplomskom studiju 53,28 % te na drugoj godini diplomskoga studija 36,07 %.

Tablica 1. Opći podaci o ispitanicima

Opći podaci		Broj ispitanika (%)
Spol	Ženski	75 (61,47)
	Muški	47 (38,53)
Životna dob	≤ 30 godina	71 (58,20)
	31 i više godina	51 (41,80)
Studij	Preddiplomski	57 (46,72)
	Diplomski	65 (53,28)
Godina studija	Prva godina preddiplomskoga studija	16 (13,11)
	Druga godina preddiplomskoga studija	21 (17,21)
	Treća godina preddiplomskoga studija	20 (16,39)
	Prva godina diplomskoga studija	21 (17,21)
	Druga godina diplomskoga studija	44 (36,07)
Ukupno		122 (100,0)

Kontakti ispitanika sa starijim osobama prikazani su u Tablici 2. Većina ispitanika (52,46 %) imala je svakodnevno kontakte sa starijim osobama iz obitelji, većina njih (44,26 %) imala i svakodnevne kontakte sa starijim osobama izvan obitelji, s time da veliki broj (57,38 %) nije živio u kućanstvu sa starijom osobom.

Tablica 2. Kontakti ispitanika sa starijim osobama

Kontakti sa starijim osobama		Broj ispitanika (%)
Sa starijim osobama iz obitelji	Svakodnevno	64 (52,46)
	Najmanje jednom tjedno	37 (30,33)
	Rjeđe od jednom tjedno	21 (17,21)
Sa starijim osobama izvan obitelji	Svakodnevno	54 (44,26)
	Najmanje jednom tjedno	43 (35,25)
	Rjeđe od jednom tjedno	25 (20,49)
Suživot u kućanstvu sa starijom osobom	Da	48 (39,34)
	Ne	70 (57,38)
	Povremeno	4 (3,28)
Ukupno		122 (100,0)

Ispitanikova ocjena vlastitoga odnosa sa starijim osobama prikazana je u Tablici 3. Većina ispitanika svoj je odnos sa starijim osobama ocijenila vrlo dobrim (49,18 %) i odličnim (44,26 %), a nitko ga nije ocijenio nezadovoljavajućim ili zadovoljavajućim.

Tablica 3. Ocjena vlastitoga odnosa sa starijim osobama

Ocjena vlastitoga odnosa sa starijim osobama	Broj ispitanika (%)
Nezadovoljavajuć	0 (0,0)
Zadovoljavajuć	0 (0,0)
Dobar	8 (6,56)
Vrlo dobar	60 (49,18)
Odličan	54 (44,26)
Ukupno	122 (100,0)

U Tablici 4. u obliku slaganja i neslaganja ispitanika s ponuđenim izjavama prikazano je njihovo mišljenje o starijim osobama. Najpozitivnije mišljenje iskazano je u obliku neslaganja s izjavom „Starije su osobe neproduktivne i društveno nekorisne.“ (109 ispitanika (89,34 %) nije se složilo ili se nije u potpunosti složilo). Najnegativniji stav iskazan je u obliku neslaganja s izjavom „Moguće je usporediti proces starenja.“ (složilo se i u potpunosti se složilo 39 ispitanika (31,97 %)).

Tablica 4. Mišljenje o starijim osobama

Izjava	Broj ispitanika (%)				
	1*	2†	3‡	4§	5
Starije su osobe neproduktivne i društveno nekorisne.	72 (58,02)	37 (30,33)	6 (4,92)	6 (4,92)	1 (0,82)
Većina starijih osoba nije sposobna prilagođavati se promjenama.	20 (16,39)	33 (27,05)	24 (19,67)	38 (31,15)	7 (5,74)
Starije osobe pružaju podršku svojoj obitelji.	2 (1,64)	4 (3,28)	12 (9,84)	40 (32,79)	64 (52,46)
Smatram da su starije osobe najranjivija skupina u društvu.	6 (4,92)	14 (11,47)	24 (19,67)	42 (34,43)	36 (29,51)
Većina je starijih ljudi senilna.	45 (36,88)	34 (27,87)	23 (18,85)	14 (11,47)	6 (4,92)
Osobe starije životne dobi ne zanimaju se za spolnost i nisu spolno aktivne.	18 (14,75)	46 (37,71)	24 (19,67)	27 (22,13)	7 (5,74)
Starije su osobe mudre i od njih možemo mnogo toga naučiti.	1 (0,82)	2 (1,64)	15 (12,29)	55 (45,08)	49 (40,16)
Pamćenje sa starošću snažno pada.	13 (10,66)	34 (27,87)	26 (21,31)	33 (27,05)	16 (13,11)
Starije osobe imaju puno zanimljivih priča koje rado slušam.	1 (0,82)	8 (6,56)	15 (12,29)	47 (38,52)	51 (41,80)
Starije se osobe prema ponašanju mogu usporediti s djecom.	20 (16,39)	31 (25,41)	29 (23,77)	26 (21,31)	16 (13,11)
Starije su osobe teret svojoj odrasloj djeci.	36 (29,51)	43 (35,25)	28 (22,95)	11 (9,02)	4 (3,28)
Starije su osobe drage, tople i pune ljubavi.	0 (0,0)	3 (2,46)	27 (22,13)	50 (40,98)	42 (34,43)
Osobe starije životne dobi često su mrzovoljne.	21 (17,21)	62 (50,82)	24 (19,67)	13 (10,66)	2 (1,64)
Često su usamljeni i društveno izolirani.	1 (0,82)	12 (9,84)	23 (18,85)	62 (50,82)	24 (19,67)
Osobe starije životne dobi većinu vremena provode razmišljajući o smrti.	16 (13,11)	42 (34,43)	26 (21,31)	30 (24,59)	8 (6,56)
Starije su osobe usredotočene na prošlost i često pričaju o njoj.	3 (2,46)	7 (5,74)	18 (30,33)	57 (46,72)	37 (30,33)
Smatram da starije osobe ne bi trebale upravljati automobilom.	16 (13,11)	37 (30,33)	26 (21,31)	23 (18,85)	20 (16,39)
Često izbjegavam razgovor sa starijim osobama jer mislim da su dosadne.	46 (37,71)	54 (44,26)	12 (9,84)	7 (5,74)	3 (2,46)
Volim se družiti sa starijim osobama.	2 (1,64)	5 (4,10)	20 (16,39)	69 (56,56)	26 (21,31)
Kada nešto objašnjavam starijoj osobi, trudim se biti strpljiv/a.	1 (0,82)	4 (3,28)	9 (7,38)	65 (53,28)	43 (35,25)
Moguće je usporiti proces starenja.	20 (16,39)	42 (34,43)	21 (17,21)	29 (23,77)	10 (8,20)
Kao zdravstveni radnik volim raditi sa starijim osobama.	3 (2,46)	3 (2,46)	19 (15,57)	45 (36,88)	52 (42,62)

* U potpunosti se ne slažem; † Ne slažem se; ‡ Niti se slažem niti se ne slažem; § Slažem se

|| U potpunosti se slažem

Tablica 5. prikazuje prosječan postignut broj bodova u ponuđenim izjavama. Prosječno najpozitivnije mišljenje iskazano je u obliku neslaganja s izjavom „Starije su osobe neproduktivne i društveno nekorisne.“ ($4,41 \pm 0,86$) i slaganja s izjavom „Starije osobe pružaju podršku svojoj obitelji.“ ($4,31 \pm 0,90$), dok je najnegativniji stav iskazan neslaganjem s izjavom „Moguće je usporiti proces starenja.“ ($2,73 \pm 1,23$).

Tablica 5. Prosječan broj bodova u pojedinim izjavama

Izjava	Aritmetička sredina	Standardna devijacija
Starije su osobe neproduktivne i društveno nekorisne.	4,41	0,86
Većina starijih osoba nije sposobna prilagođavati se promjenama.	3,17	1,20
Starije osobe pružaju podršku svojoj obitelji.	4,31	0,90
Smatram da su starije osobe najranjivija skupina u društvu.	3,72	1,15
Većina je starijih ljudi senilna.	3,80	1,20
Osobe starije životne dobi ne zanimaju se za spolnost i nisu spolno aktivne.	3,37	1,15
Starije su osobe mudre i od njih možemo mnogo toga naučiti.	4,22	0,79
Pamćenje sa starošću snažno pada.	2,96	1,23
Starije osobe imaju puno zanimljivih priča koje rado slušam.	4,14	0,93
Starije se osobe prema ponašanju mogu usporediti s djecom.	3,11	1,28
Starije su osobe teret svojoj odrasloj djeci.	3,79	1,07
Starije su osobe drage, tople i pune ljubavi.	4,07	0,81
Osobe starije životne dobi često su mrzovoljne.	3,71	0,93
Često su usamljeni i društveno izolirani.	3,79	0,90
Osobe starije životne dobi većinu vremena provode razmišljajući o smrti.	3,23	1,16
Starije su osobe usredotočene na prošlost i često pričaju o njoj.	3,97	0,95
Smatram da starije osobe ne bi trebale upravljati automobilom.	3,05	1,30
Često izbjegavam razgovor sa starijim osobama jer mislim da su dosadne.	4,09	0,96
Volim se družiti sa starijim osobama.	3,92	0,83
Kada nešto objašnjavam starijoj osobi, trudim se biti strpljiv/a.	4,19	0,77
Moguće je usporiti proces starenja.	2,73	1,23
Kao zdravstveni radnik volim raditi sa starijim osobama.	4,15	0,94
Ukupno	3,72	1,14

Tablica 6. prikazuje mišljenje o starijim osobama u obliku slaganja/neslaganja s pojedinim izjavama s obzirom na spol ispitanika. Žene se značajno učestalije (Hi-kvadrat test, $P = 0,004$) nisu slagale s izjavom „Većina je starijih ljudi senilna.“ od muškaraca ($4,04 \pm 1,09$ naspram $3,42 \pm 1,26$). U ostalim promatranim izjavama nisu uočene značajne razlike u mišljenju s obzirom na spol ispitanika, kao ni u ukupnom prosječnom rezultatu (Hi-kvadrat test, $P = 0,54$).

Tablica 7. prikazuje mišljenje o starijim osobama u obliku slaganja/neslaganja s pojedinim izjavama s obzirom na životnu dob ispitanika. Ispitanici u dobnoj skupini od 31 i više godina iskazali su značajno bolje (Hi-kvadrat test, $P = 0,04$) mišljenje o starijim osobama u obliku neslaganja s izjavom „Pamćenje sa starošću snažno pada.“ u usporedbi s ispitanicima u dobnoj skupini od 30 i manje godina ($3,22 \pm 1,20$ naspram $2,77 \pm 1,23$). U ostalim promatranim izjavama nisu uočene značajne razlike u mišljenju s obzirom na dob ispitanika, kao ni u ukupnom prosječnom rezultatu (Hi-kvadrat test, $P = 0,92$).

Tablica 8. prikazuje mišljenje o starijim osobama u obliku slaganja/neslaganja s pojedinim izjavama s obzirom na razinu studija. Studenti preddiplomskoga studija iskazali su značajno bolje (Hi-kvadrat test, $P = 0,04$) mišljenje o starijim osobama u obliku slaganja s izjavama „Starije su osobe drage, tople i pune ljubavi.“ u usporedbi sa studentima diplomskoga studija ($4,23 \pm 0,71$ naspram $3,94 \pm 0,88$) i izjavom (Hi-kvadrat test, $P = 0,007$) „Kao zdravstveni radnik volim raditi sa starijim osobama.“ ($4,39 \pm 1,07$ naspram $3,94 \pm 1,07$). Studenti diplomskoga studija iskazali su značajno bolje (Hi-kvadrat test, $P = 0,001$) mišljenje o starijim osobama u obliku slaganja s izjavom „Moguće je usporiti proces starenja.“ ($3,05 \pm 1,19$ naspram $2,37 \pm 1,17$). U ostalim promatranim izjavama nisu uočene značajne razlike u mišljenju s obzirom na razinu studija ispitanika, kao ni u ukupnom prosječnom rezultatu (Hi-kvadrat test, $P = 0,085$).

Tablica 9. prikazuje mišljenje o starijim osobama u obliku slaganja/neslaganja s pojedinim izjavama između ispitanika na prvoj godini preddiplomskoga studija i ispitanika na drugoj godini diplomskoga studija. Ispitanici 1. godine preddiplomskoga studija iskazali su značajno (Hi-kvadrat test, $P = 0,02$) bolje mišljenje o starijim osobama u obliku izjava „Volim se družiti sa starijim osobama.“ ($4,19 \pm 0,65$ naspram $3,64 \pm 0,89$) i „Kao zdravstveni radnik volim raditi sa starijim osobama.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,01$) ($4,50 \pm 0,63$ naspram $3,75 \pm 1,12$), a ispitanici 2. godine diplomskoga studija u obliku izjave „Moguće je usporiti proces starenja.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,04$) ($3,0 \pm 1,14$ naspram $2,31 \pm 1,14$). U ostalim promatranim

izjavama nisu uočene značajne razlike u mišljenju između promatranih skupina, kao ni u ukupnom prosječnom rezultatu (Hi-kvadrat test, $P = 0,086$).

Tablica 6. Mišljenje o starijim osobama s obzirom na spol ispitanika

Izjava	Žene		Muškarci		P‡
	AS*	SD†	AS*	SD†	
Starije su osobe neproduktivne i društveno nekorisne.	4,49	0,84	4,30	0,88	0,23
Većina starijih osoba nije sposobna prilagođavati se promjenama.	3,24	1,24	3,06	1,15	0,42
Starije osobe pružaju podršku svojoj obitelji.	4,37	0,87	4,21	0,95	0,34
Smatram da su starije osobe najranjivija skupina u društvu.	3,71	1,14	3,74	1,19	0,89
Većina je starijih ljudi senilna.	4,04	1,09	3,42	1,26	0,004
Osobe starije životne dobi ne zanimaju se za spolnost i nisu spolno aktivne.	3,36	1,11	3,30	1,21	0,78
Starije su osobe mudre i od njih možemo mnogo toga naučiti.	4,20	0,82	4,25	0,74	0,73
Pamćenje sa starošću snažno pada.	3,03	1,17	2,85	1,32	0,43
Starije osobe imaju puno zanimljivih priča koje rado slušam.	4,17	0,88	4,08	1,02	0,61
Starije se osobe prema ponašanju mogu usporediti s djecom.	3,28	1,24	2,83	1,32	0,059
Starije su osobe teret svojoj odrasloj djeci.	3,87	1,02	3,66	1,15	0,29
Starije su osobe drage, tople i pune ljubavi.	4,08	0,80	4,06	0,84	0,89
Osobe starije životne dobi često su mrzovoljne.	3,73	0,89	3,68	1,0	0,77
Često su usamljeni i društveno izolirani.	3,85	0,91	3,68	0,89	0,31
Osobe starije životne dobi većinu vremena provode razmišljajući o smrti.	3,25	1,03	3,19	1,34	0,78
Starije su osobe usredotočene na prošlost i često pričaju o njoj.	4,0	0,90	3,91	1,04	0,61
Smatram da starije osobe ne bi trebale upravljati automobilom.	3,05	1,25	3,04	1,38	0,97
Često izbjegavam razgovor sa starijim osobama jer mislim da su dosadne.	4,16	0,96	3,98	0,97	0,32
Volim se družiti sa starijim osobama.	3,91	0,86	3,94	0,79	0,85
Kada nešto objašnjavam starijoj osobi, trudim se biti strpljiv/a.	4,25	0,74	4,08	0,83	0,24
Moguće je usporiti proces starenja.	2,80	1,23	2,62	1,23	0,43
Kao zdravstveni radnik volim raditi sa starijim osobama.	4,19	0,91	4,08	0,99	0,53
Ukupno	3,77	1,11	3,64	1,19	0,54

* Aritmetička sredina; † Standardna devijacija; ‡ Hi-kvadrat test

Tablica 7. Mišljenje o starijim osobama s obzirom na dob ispitanika

Izjava	≤ 30 godina		31 i više godina		P‡
	AS*	SD†	AS*	SD†	
Starije su osobe neproduktivne i društveno nekorisne.	4,40	0,84	4,45	0,90	0,75
Većina starijih osoba nije sposobna prilagođavati se promjenama.	3,24	1,16	3,04	1,25	0,36
Starije osobe pružaju podršku svojoj obitelji.	4,34	0,83	4,25	1,0	0,59
Smatram da su starije osobe najranjivija skupina u društvu.	3,74	1,09	3,67	1,24	0,74
Većina je starijih ljudi senilna.	3,79	1,19	3,80	1,22	0,96
Osobe starije životne dobi ne zanimaju se za spolnost i nisu spolno aktivne.	3,26	1,11	3,41	1,19	0,48
Starije su osobe mudre i od njih možemo mnogo toga naučiti.	4,17	0,78	4,29	0,81	0,41
Pamćenje sa starošću snažno pada.	2,77	1,23	3,22	1,20	0,04
Starije osobe imaju puno zanimljivih priča koje rado slušam.	4,10	0,93	4,22	0,92	0,48
Starije se osobe prema ponašanju mogu usporediti s djecom.	3,18	1,24	3,02	1,35	0,50
Starije su osobe teret svojoj odrasloj djeci.	3,90	0,95	3,61	1,20	0,14
Starije su osobe drage, tople i pune ljubavi.	4,10	0,76	4,06	0,88	0,79
Osobe starije životne dobi često su mrzovoljne.	3,74	0,93	3,69	0,95	0,77
Često su usamljeni i društveno izolirani.	3,64	0,92	3,96	0,85	0,052
Osobe starije životne dobi većinu vremena provode razmišljajući o smrti.	3,26	1,18	3,20	1,15	0,78
Starije su osobe usredotočene na prošlost i često pričaju o njoj.	4,04	0,87	3,90	1,02	0,42
Smatram da starije osobe ne bi trebale upravljati automobilom.	2,90	1,33	3,25	1,25	0,14
Često izbjegavam razgovor sa starijim osobama jer mislim da su dosadne.	4,04	0,95	4,18	0,97	0,43
Volim se družiti sa starijim osobama.	3,93	0,77	3,92	0,91	0,95
Kada nešto objašnjavam starijoj osobi, trudim se biti strpljiv/a.	4,19	0,79	4,18	0,77	0,94
Moguće je usporiti proces starenja.	2,61	1,18	2,88	1,29	0,23
Kao zdravstveni radnik volim raditi sa starijim osobama.	4,27	0,80	3,98	1,10	0,09
Ukupno	3,71	1,13	3,73	1,16	0,92

* Aritmetička sredina; † Standardna devijacija; ‡ Hi-kvadrat test

Tablica 8. Mišljenje o starijim osobama s obzirom na razinu studija

Izjava	Preddiplomski		Diplomski		P‡
	AS*	SD†	AS*	SD†	
Starije su osobe neproduktivne i društveno nekorisne.	4,37	0,86	4,46	0,87	0,57
Većina starijih osoba nije sposobna prilagođavati se promjenama.	3,21	1,23	3,14	1,18	0,75
Starije osobe pružaju podršku svojoj obitelji.	4,47	0,68	4,17	1,04	0,06
Smatram da su starije osobe najranjivija skupina u društvu.	3,82	1,10	3,63	1,19	0,36
Većina je starijih ljudi senilna.	3,65	1,23	3,94	1,16	0,18
Osobe starije životne dobi ne zanimaju se za spolnost i nisu spolno aktivne.	3,25	1,18	3,41	1,12	0,44
Starije su osobe mudre i od njih možemo mnogo toga naučiti.	4,25	0,71	4,20	0,85	0,73
Pamćenje sa starošću snažno pada.	2,81	1,31	3,09	1,14	0,21
Starije osobe imaju puno zanimljivih priča koje rado slušam.	4,25	0,97	4,05	0,89	0,24
Starije se osobe prema ponašanju mogu usporediti s djecom.	2,98	1,38	3,21	1,19	0,32
Starije su osobe teret svojoj odrasloj djeci.	3,91	1,04	3,68	1,09	0,24
Starije su osobe drage, tople i pune ljubavi.	4,23	0,71	3,94	0,88	0,04
Osobe starije životne dobi često su mrzovoljne.	3,82	0,97	3,61	0,90	0,22
Često su usamljeni i društveno izolirani.	3,77	1,0	3,80	0,81	0,85
Osobe starije životne dobi većinu vremena provode razmišljajući o smrti.	3,17	1,25	3,28	1,07	0,60
Starije su osobe usredotočene na prošlost i često pričaju o njoj.	4,12	0,93	3,83	0,96	0,09
Smatram da starije osobe ne bi trebale upravljati automobilom.	2,96	1,40	3,12	1,20	0,50
Često izbjegavam razgovor sa starijim osobama jer mislim da su dosadne.	4,23	0,80	3,97	1,07	0,14
Volim se družiti sa starijim osobama.	4,02	0,77	3,83	0,88	0,21
Kada nešto objašnjavam starijoj osobi, trudim se biti strpljiv/a.	4,26	0,74	4,12	0,80	0,32
Moguće je usporiti proces starenja.	2,37	1,17	3,05	1,19	0,001
Kao zdravstveni radnik volim raditi sa starijim osobama.	4,39	0,70	3,94	1,07	0,007
Ukupno	3,74	1,18	3,70	1,10	0,85

* Aritmetička sredina; † Standardna devijacija; ‡ Hi-kvadrat test

Tablica 9. Razlike u mišljenju o starijim osobama između ispitanika 1. godine preddiplomskoga studija i ispitanika 2. godine diplomskoga studija

Izjava	1. godina preddiplomskog studija		2. godina diplomskog studija		P‡
	AS*	SD†	AS*	SD†	
Starije su osobe neproduktivne i društveno nekorisne.	4,19	1,05	4,43	0,82	0,36
Većina starijih osoba nije sposobna prilagođavati se promjenama.	3,56	1,26	3,18	1,19	0,28
Starije osobe pružaju podršku svojoj obitelji.	4,44	0,63	4,09	1,16	0,26
Smatram da su starije osobe najranjivija skupina u društvu.	3,62	1,20	3,54	1,23	0,82
Većina je starijih ljudi senilna.	3,37	1,26	3,98	1,17	0,08
Osobe starije životne dobi ne zanimaju se za spolnost i nisu spolno aktivne.	3,0	1,26	3,36	1,14	0,29
Starije su osobe mudre i od njih možemo mnogo toga naučiti.	4,44	0,63	4,09	0,91	0,16
Pamćenje sa starošću snažno pada.	2,44	1,32	3,09	1,12	0,06
Starije osobe imaju puno zanimljivih priča koje rado slušam.	4,19	1,05	3,86	0,95	0,25
Starije se osobe prema ponašanju mogu usporediti s djecom.	2,56	1,26	3,16	1,14	0,08
Starije su osobe teret svojoj odrasloj djeci.	4,06	0,68	3,61	1,06	0,12
Starije su osobe drage, tople i pune ljubavi.	4,25	0,86	3,86	0,90	0,43
Osobe starije životne dobi često su mrzovoljne.	3,81	0,91	3,57	0,90	0,37
Često su usamljeni i društveno izolirani.	3,62	0,96	3,70	0,88	0,76
Osobe starije životne dobi većinu vremena provode razmišljajući o smrti.	3,06	1,39	3,20	1,13	0,69
Starije su osobe usredotočene na prošlost i često pričaju o njoj.	4,12	0,81	3,77	0,98	0,21
Smatram da starije osobe ne bi trebale upravljati automobilom.	2,69	1,62	2,93	1,17	0,53
Često izbjegavam razgovor sa starijim osobama jer mislim da su dosadne.	4,25	0,93	3,82	1,13	0,18
Volim se družiti sa starijim osobama.	4,19	0,65	3,64	0,89	0,02
Kada nešto objašnjavam starijoj osobi, trudim se biti strpljiv/a.	4,37	0,72	4,07	0,87	0,22
Moguće je usporiti proces starenja.	2,31	1,14	3,0	1,14	0,04
Kao zdravstveni radnik volim raditi sa starijim osobama.	4,50	0,63	3,75	1,12	0,01
Ukupno	3,68	1,23	3,62	1,11	0,86

* Aritmetička sredina; † Standardna devijacija; ‡ Hi-kvadrat test

Tablica 10. prikazuje mišljenje o starijim osobama u obliku slaganja/neslaganja s pojedinim izjavama s obzirom na učestalost ispitanikovih kontakata sa starijim osobama iz njihove obitelji. U većini izjava vidljivo je da mišljenje ispitanika postaje pozitivnije s većom

učestalošću ispitanikovih kontakata sa starijim osobama iz njihove obitelji, iako nisu uočene značajne povezanosti između promatranih skupina u ukupnom prosječnom rezultatu (Hi-kvadrat test, $P > 0,05$).

Ispitanici koji su svakodnevno u kontaktu sa starijim osobama iz obitelji iskazali su u obliku sljedećih izjava značajno pozitivnije mišljenje u usporedbi s ispitanicima koji su sa starijim osobama iz obitelji u kontaktu najmanje jednom tjedno: „Starije su osobe mudre i od njih možemo mnogo toga naučiti.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,02$) ($4,39 \pm 0,70$ naspram $4,03 \pm 0,83$); „Starije su osobe usredotočene i često pričaju o svojoj prošlosti.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,02$) ($4,12 \pm 0,84$ naspram $3,70 \pm 1,05$); „Kada nešto objašnjavam starijoj osobi, trudim se biti strpljiv/a.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,01$) ($4,37 \pm 0,60$ naspram $4,0 \pm 0,91$).

Ispitanici koji su svakodnevno u kontaktu sa starijim osobama iz obitelji iskazali su u obliku sljedećih izjava značajno pozitivnije mišljenje u usporedbi s ispitanicima koji su sa starijim osobama iz obitelji u kontaktu rjeđe od jednom tjedno: „Starije su osobe neproduktivne i društveno nekorisne.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,01$) ($4,58 \pm 0,64$ naspram $4,09 \pm 1,18$); „Starije osobe pružaju podršku svojoj obitelji.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,02$) ($4,45 \pm 0,81$ naspram $3,95 \pm 1,02$); „Većina je starijih ljudi senilna.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,04$) ($3,83 \pm 1,25$ naspram $3,19 \pm 1,17$); „Starije se osobe prema ponašanju mogu usporediti s djecom.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,01$) ($3,27 \pm 1,32$ naspram $2,48 \pm 1,08$); „Starije su osobe drage, tople i pune ljubavi.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,001$) ($4,27 \pm 0,76$ naspram $3,62 \pm 0,92$); „Osobe starije životne dobi često su mrzovoljne.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,002$) ($3,92 \pm 0,78$ naspram $3,24 \pm 1,14$); „Osobe starije životne dobi većinu vremena provode razmišljajući o smrti.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,04$) ($3,31 \pm 1,17$ naspram $2,71 \pm 1,15$); „Kada nešto objašnjavam starijoj osobi, trudim se biti strpljiv/a.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,01$) ($4,37 \pm 0,60$ naspram $3,95 \pm 0,86$); „Kao zdravstveni radnik volim raditi sa starijim osobama.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,03$) ($4,25 \pm 0,98$ naspram $3,71 \pm 0,96$).

Ispitanici koji su najmanje jednom tjedno u kontaktu sa starijim osobama iz obitelji iskazali su u obliku sljedećih izjava značajno pozitivnije mišljenje u usporedbi s ispitanicima koji su sa starijim osobama iz obitelji u kontaktu rjeđe od jednom tjedno: „Većina je starijih ljudi senilna.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,002$) ($4,11 \pm 0,99$ naspram $3,19 \pm 1,17$); „Osobe starije životne dobi ne zanimaju se za spolnost i nisu spolno aktivne.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,01$) ($3,59 \pm 1,07$ naspram $2,86 \pm 1,06$); „Starije se osobe prema ponašanju mogu usporediti s djecom.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,03$) ($3,19 \pm 1,24$ naspram $2,48 \pm 1,08$); „Osobe starije životne dobi većinu vremena provode razmišljajući o smrti.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,03$) ($3,39 \pm 1,09$ naspram $2,79 \pm 1,15$); „Kao zdravstveni radnik volim raditi sa starijim osobama.“ (Hi-kvadrat

test, $P = 0,03$) ($4,22 \pm 0,82$ naspram $3,71 \pm 0,96$). Među promatranim skupinama nisu uočene značajne povezanosti u ostalim promatranim izjavama.

Tablica 10. Mišljenje o starijim osobama s obzirom na kontakte sa starijim osobama u obitelji

Izjava	Svakodnevno		Najmanje jednom tjedno		Rjeđe od jednom tjedno		P‡	P§	P
	AS*	SD†	AS*	SD†	AS*	SD†			
Starije su osobe neproduktivne i društveno nekorisne.	4,58	0,64	4,32	0,94	4,09	1,18	0,10	0,01	0,42
Većina starijih osoba nije sposobna prilagođavati se promjenama.	3,30	1,22	3,11	1,26	2,90	1,04	0,46	0,18	0,52
Starije osobe pružaju podršku svojoj obitelji.	4,45	0,81	4,27	0,93	3,95	1,02	0,31	0,02	0,23
Smatram da su starije osobe najranjivija skupina u društvu.	3,80	1,07	3,70	1,20	3,52	1,33	0,67	0,33	0,60
Većina je starijih ljudi senilna.	3,83	1,25	4,11	0,99	3,19	1,17	0,25	0,04	0,002
Osobe starije životne dobi ne zanimaju se za spolnost i nisu spolno aktivne.	3,34	1,18	3,59	1,07	2,86	1,06	0,29	0,10	0,01
Starije su osobe mudre i od njih možemo mnogo toga naučiti.	4,39	0,70	4,03	0,83	4,05	0,86	0,02	0,07	0,96
Pamćenje sa starošću snažno pada.	3,09	1,28	2,89	1,24	2,67	1,02	0,45	0,17	0,49
Starije osobe imaju puno zanimljivih priča koje rado slušam.	4,31	0,85	3,97	1,04	3,90	0,89	0,07	0,06	0,79
Starije se osobe prema ponašanju mogu usporediti s djecom.	3,27	1,32	3,19	1,24	2,48	1,08	0,76	0,01	0,03
Starije su osobe teret svojoj odrasloj djeci.	4,0	0,99	3,65	1,14	3,81	1,07	0,11	0,46	0,60
Starije su osobe drage, tople i pune ljubavi.	4,27	0,76	4,0	0,74	3,62	0,92	0,08	0,001	0,09
Osobe starije životne dobi često su mrzovoljne.	3,92	0,78	3,62	0,95	3,24	1,14	0,09	0,002	0,18
Često su usamljeni i društveno izolirani.	3,83	0,93	3,89	0,81	3,48	0,93	0,74	0,14	0,08
Osobe starije životne dobi većinu vremena provode razmišljajući o smrti.	3,31	1,17	3,38	1,09	2,71	1,15	0,77	0,04	0,03
Starije su osobe usredotočene na prošlost i često pričaju o njoj.	4,12	0,84	3,70	1,05	3,95	1,02	0,02	0,45	0,38
Smatram da starije osobe ne bi trebale upravljati automobilom.	3,09	1,36	3,13	1,21	2,76	1,26	0,88	0,33	0,27
Često izbjegavam razgovor sa starijim osobama jer mislim da su dosadne.	4,08	1,13	4,16	0,76	4,0	0,71	0,70	0,76	0,43
Volim se družiti sa starijim osobama.	4,03	0,80	3,81	0,88	3,76	0,83	0,20	0,19	0,83
Kada nešto objašnjavam starijoj osobi, trudim se biti strpljiv/a.	4,37	0,60	4,0	0,91	3,95	0,86	0,01	0,01	0,84
Moguće je usporiti proces starenja.	2,67	1,27	2,65	1,14	3,05	1,24	0,94	0,23	0,22
Kao zdravstveni radnik volim raditi sa starijim osobama.	4,25	0,98	4,22	0,82	3,71	0,96	0,87	0,03	0,03
Ukupno	3,83	1,14	3,70	1,11	3,42	1,14	0,58	0,16	0,36

* Aritmetička sredina; † Standardna devijacija; ‡ Hi-kvadrat test između skupina koje su svakodnevno i najmanje jednom tjedno u kontaktu sa starijim osobama iz obitelji; § Hi-kvadrat test između skupina koje su svakodnevno i rjeđe nego jednom tjedno u kontaktu sa starijim osobama iz obitelji; || Hi-kvadrat test između skupina koje su najmanje jednom tjedno i rjeđe od jednom tjedno u kontaktu sa starijim osobama iz obitelji

Tablica 11. prikazuje mišljenje o starijim osobama u obliku slaganja/neslaganja s pojedinim izjavama s obzirom na učestalost ispitanikovih kontakata sa starijim osobama s kojima nisu u obiteljskom odnosu.

Ispitanici koji su najmanje jednom tjedno u kontaktu sa starijim osobama s kojima nisu u obiteljskom odnosu iskazali su u obliku sljedećih izjava značajno pozitivnije mišljenje u usporedbi s ispitanicima koji su sa starijim osobama s kojima nisu u obiteljskom odnosu u kontaktu svakodnevno: „Starije osobe imaju puno zanimljivih priča koje rado slušam.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,04$) ($4,39 \pm 0,85$ naspram $4,04 \pm 0,87$); „Često izbjegavam razgovor sa starijim osobama jer mislim da su dosadne.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,0004$) ($4,21 \pm 1,91$ naspram $3,94 \pm 1,03$), dok su ispitanici koji su u svakodnevnom kontaktu iskazali značajno pozitivnije mišljenje u obliku izjave „Osobe starije životne dobi često su mrzovoljne.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,01$) u usporedbi s ispitanicima koji su u kontaktu najmanje jednom tjedno ($3,96 \pm 0,87$ naspram $3,51 \pm 0,88$).

Ispitanici koji su svakodnevno u kontaktu sa starijim osobama s kojima nisu u obiteljskom odnosu iskazali su u obliku sljedećih izjava značajno pozitivnije mišljenje u usporedbi s ispitanicima koji su sa starijim osobama s kojima nisu u obiteljskom odnosu u kontaktu rjeđe od jednom tjedno: „Većina je starijih ljudi senilna.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,001$) ($3,98 \pm 1,19$ naspram $3,04 \pm 1,14$); „Pamćenje sa starošću snažno pada.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,04$) ($3,24 \pm 1,20$ naspram $2,64 \pm 1,25$); „Osobe starije životne dobi većinu vremena provode razmišljajući o smrti.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,01$) ($3,41 \pm 1,0$ naspram $2,72 \pm 1,31$); „Smatram da starije osobe ne bi trebale upravljati automobilom.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,01$) ($3,26 \pm 1,20$ naspram $2,48 \pm 1,47$).

Ispitanici koji su rjeđe od jednom tjedno u kontaktu sa starijim osobama s kojima nisu u obiteljskom odnosu iskazali su u obliku izjave „Većina starijih osoba nije sposobna prilagođavati se promjenama.“ značajno pozitivnije mišljenje (Hi-kvadrat test, $P = 0,04$) u usporedbi s ispitanicima koji su najmanje jednom tjedno u kontaktu sa starijim osobama s kojima nisu u obiteljskom odnosu ($3,56 \pm 1,16$ naspram $2,98 \pm 1,12$). Ispitanici koji su najmanje jednom tjedno u kontaktu sa starijim osobama s kojima nisu u obiteljskom odnosu iskazali su u obliku izjave „Većina je starijih ljudi senilna.“ značajno pozitivnije mišljenje (Hi-kvadrat test, $P = 0,0008$) u usporedbi s ispitanicima koji su rjeđe od jednom tjedno u kontaktu sa starijim osobama s kojima nisu u obiteljskom odnosu ($4,02 \pm 1,08$ naspram $3,04 \pm 1,14$).

Među promatranim skupinama nisu uočene značajne povezanosti u ostalim promatranim izjavama.

Tablica 11. Mišljenje o starijim osobama s obzirom na kontakte sa starijim osobama s kojima nisu u obiteljskom odnosu

Izjava	Svakodnevno		Najmanje jednom tjedno		Rjeđe od jednom tjedno		P‡	P§	P
	AS*	SD †	AS*	SD†	AS*	SD†			
Starije su osobe neproduktivne i društveno nekorisne.	4,46	0,79	4,46	0,88	4,24	0,97	> 0,99	0,29	0,34
Većina starijih osoba nije sposobna prilagođavati se promjenama.	3,15	1,26	2,98	1,12	3,56	1,16	0,49	0,17	0,04
Starije osobe pružaju podršku svojoj obitelji.	4,35	0,83	4,33	0,94	4,2	1,0	0,91	0,48	0,59
Smatram da su starije osobe najranjivija skupina u društvu.	3,78	1,14	3,49	1,10	4,0	1,22	0,21	0,44	0,08
Većina je starijih ljudi senilna.	3,98	1,19	4,02	1,08	3,04	1,14	0,86	0,001	0,0008
Osobe starije životne dobi ne zanimaju se za spolnost i nisu spolno aktivne.	3,44	1,19	3,44	1,12	2,92	1,04	> 0,99	0,06	0,06
Starije su osobe mudre i od njih možemo mnogo toga naučiti.	4,26	0,70	4,19	0,79	4,20	0,96	0,64	0,75	0,96
Pamćenje sa starošću snažno pada.	3,24	1,20	2,79	1,21	2,64	1,25	0,07	0,04	0,63
Starije osobe imaju puno zanimljivih priča koje rado slušam.	4,04	0,87	4,39	0,85	3,92	1,12	0,04	0,60	0,055
Starije se osobe prema ponašanju mogu usporediti s djecom.	3,22	1,28	3,21	1,28	2,68	1,25	0,97	0,08	0,10
Starije su osobe teret svojoj odrasloj djeci.	3,89	0,96	3,77	1,23	3,60	1,0	0,59	0,22	0,56
Starije su osobe drage, tople i pune ljubavi.	4,11	0,84	4,0	0,79	4,12	0,83	0,51	0,96	0,55
Osobe starije životne dobi često su mrzovoljne.	3,96	0,87	3,51	0,88	3,52	1,05	0,01	0,054	0,97
Često su usamljeni i društveno izolirani.	3,76	0,95	3,91	0,78	3,64	0,99	0,41	0,61	0,22
Osobe starije životne dobi većinu vremena provode razmišljajući o smrti.	3,41	1,0	3,30	1,19	2,72	1,31	0,62	0,01	0,07
Starije su osobe usredotočene na prošlost i često pričaju o njoj.	3,85	1,02	3,98	0,89	4,20	0,91	0,51	0,15	0,33
Smatram da starije osobe ne bi trebale upravljati automobilom.	3,26	1,20	3,12	1,24	2,48	1,47	0,57	0,01	0,059
Često izbjegavam razgovor sa starijim osobama jer mislim da su dosadne.	3,94	1,03	4,21	0,91	4,20	0,87	0,0004	0,28	0,96
Volim se družiti sa starijim osobama.	3,87	0,82	4,0	0,82	3,88	0,88	0,44	0,96	0,57
Kada nešto objašnjavam starijoj osobi, trudim se biti strpljiv/a.	4,24	0,61	4,23	0,81	4,0	1,0	0,94	0,19	0,30
Moguće je usporiti proces starenja.	2,65	1,13	2,79	1,19	2,80	1,50	0,55	0,62	0,98
Kao zdravstveni radnik volim raditi sa starijim osobama.	4,18	0,87	4,16	0,95	4,04	1,10	0,91	0,54	0,64
Ukupno	3,77	1,20	3,74	1,13	3,57	1,24	0,90	0,50	0,56

* Aritmetička sredina; † Standardna devijacija; ‡ Hi-kvadrat test između skupina koje su svakodnevno i najmanje jednom tjedno u kontaktu sa starijim osobama s kojima nisu u obiteljskom odnosu; § Hi-kvadrat test između skupina koje su svakodnevno i rjeđe nego jednom tjedno u kontaktu sa starijim osobama s kojima nisu u obiteljskom odnosu; || Hi-kvadrat test između skupina koje su najmanje jednom tjedno i rjeđe od jednom tjedno u kontaktu sa starijim osobama s kojima nisu u obiteljskom odnosu

Tablica 12. prikazuje mišljenje o starijim osobama u obliku slaganja/neslaganja s pojedinim izjavama s obzirom na suživot u istom kućanstvu sa starijom osobom. Ispitanici koji žive u kućanstvu sa starijom osobom iskazali su značajno pozitivnije mišljenje u usporedbi s ispitanicima koji ne žive u kućanstvu sa starijom osobom u obliku izjava „Starije su osobe drage, tople i pune ljubavi.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,008$) ($4,33 \pm 0,78$ naspram $3,93 \pm 0,80$) i „Osobe starije životne dobi često su mrzovoljne.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,003$) ($4,02 \pm 0,86$ naspram $3,51 \pm 0,94$). Iskazali su i značajno pozitivnije mišljenje u usporedbi s ispitanicima koji povremeno žive u kućanstvu sa starijom osobom u obliku izjava „Starije su osobe mudre i od njih možemo mnogo toga naučiti.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,04$) ($4,31 \pm 0,69$ naspram $3,50 \pm 1,29$); „Starije su osobe drage, tople i pune ljubavi.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,04$) ($4,33 \pm 0,78$ naspram $3,50 \pm 0,82$); „Smatram da starije osobe ne bi trebale upravljati automobilom.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,04$) ($3,19 \pm 1,39$ naspram $1,75 \pm 0,96$); „Često izbjegavam razgovor sa starijim osobama jer mislim da su dosadne.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,03$) ($4,27 \pm 1,07$ naspram $3,0 \pm 1,41$).

Ispitanici koji ne žive u kućanstvu sa starijom osobom iskazali su značajno pozitivnije mišljenje u usporedbi s ispitanicima koji povremeno žive sa starijom osobom u obliku izjava „Smatram da starije osobe ne bi trebale upravljati automobilom.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,04$) ($3,03 \pm 1,21$ naspram $1,75 \pm 0,96$) i „Često izbjegavam razgovor sa starijim osobama jer mislim da su dosadne.“ (Hi-kvadrat test, $P = 0,02$) ($4,03 \pm 0,82$ naspram $3,0 \pm 1,41$). Među promatranim skupinama nisu uočene značajne povezanosti u ostalim promatranim izjavama.

Tablica 12. Mišljenje o starijim osobama s obzirom na suživot u istom kućanstvu sa starijom osobom

Izjava	Da		Ne		Povremeno		P‡	P§	P
	AS*	SD†	AS*	SD†	AS*	SD†			
Starije su osobe neproaktivne i društveno nekorisne.	4,60	0,68	4,31	0,92	4,0	1,41	0,06	0,13	0,53
Većina starijih osoba nije sposobna prilagođavati se promjenama.	3,42	1,22	3,0	1,18	3,25	1,26	0,06	0,79	0,68
Starije osobe pružaju podršku svojoj obitelji.	4,46	0,87	4,20	0,93	4,50	0,58	0,13	0,93	0,53
Smatram da su starije osobe najranjivija skupina u društvu.	3,85	1,07	3,63	1,21	3,75	1,26	0,31	0,86	0,85
Većina je starijih ljudi senilna.	3,81	1,27	3,81	1,16	3,50	1,29	> 0,99	0,64	0,61
Osobe starije životne dobi ne zanimaju se za spolnost i nisu spolno aktivne.	3,17	1,21	3,49	1,10	2,75	0,96	0,14	0,50	0,19
Starije su osobe mudre i od njih možemo mnogo toga naučiti.	4,31	0,69	4,2	0,81	3,50	1,29	0,44	0,04	0,11
Pamćenje sa starošću snažno pada.	2,87	1,36	3,04	1,16	2,50	0,58	0,47	0,59	0,36
Starije osobe imaju puno zanimljivih priča koje rado slušam.	4,08	0,94	4,16	0,94	4,50	0,58	0,65	0,39	0,48
Starije se osobe prema ponašanju mogu usporediti s djecom.	3,27	1,42	3,04	1,18	2,25	0,96	0,34	0,17	0,19
Starije su osobe teret svojoj odrasloj djeci.	4,0	0,97	3,69	1,12	3,0	0,82	0,12	0,051	0,23
Starije su osobe drage, tople i pune ljubavi.	4,33	0,78	3,93	0,80	3,50	0,82	0,008	0,04	0,30
Osobe starije životne dobi često su mrzovoljne.	4,02	0,86	3,51	0,94	3,50	0,58	0,003	0,24	0,98
Često su usamljeni i društveno izolirani.	3,79	0,92	3,77	0,90	4,0	0,82	0,91	0,66	0,62
Osobe starije životne dobi većinu vremena provode razmišljajući o smrti.	3,25	1,14	3,26	1,19	2,50	0,58	0,96	0,20	0,21
Starije su osobe usredotočene na prošlost i često pričaju o njoj.	4,04	0,92	3,94	0,98	3,50	1,0	0,58	0,27	0,39
Smatram da starije osobe ne bi trebale upravljati automobilom.	3,19	1,39	3,03	1,21	1,75	0,96	0,51	0,04	0,04
Često izbjegavam razgovor sa starijim osobama jer mislim da su dosadne.	4,27	1,07	4,03	0,82	3,0	1,41	0,17	0,03	0,02
Volim se družiti sa starijim osobama.	4,06	0,78	3,84	0,86	3,50	0,58	0,16	0,54	0,44
Kada nešto objašnjavam starijoj osobi, trudim se biti strpljiv/a.	4,31	0,72	4,11	0,83	4,0	0,0	0,18	/	/
Moguće je usporiti proces starenja.	2,69	1,26	2,71	1,22	3,50	1,0	0,93	0,22	0,21
Kao zdravstveni radnik volim raditi sa starijim osobama.	4,25	0,98	4,07	0,92	4,25	0,96	0,31	> 0,99	0,70
Ukupno	3,82	1,17	3,67	1,12	3,39	1,09	0,48	0,48	0,63

* Aritmetička sredina; † Standardna devijacija; ‡ Hi-kvadrat test između skupina koje žive i ne žive u kućanstvu sa starijom osobom; § Hi-kvadrat test između skupina koje žive i povremeno žive u kućanstvu sa starijom osobom; || Hi-kvadrat test između skupina koje ne žive i povremeno žive u kućanstvu sa starijom osobom

5. RASPRAVA

U istraživanju se ispitivalo mišljenje o starijim osobama, a sudjelovala su 122 studenta Fakulteta za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek. Studenti Fakulteta za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek budući su zdravstveni djelatnici ili zdravstveni djelatnici koji su već u radnom odnosu i u svakodnevnom kontaktu s pacijentima starije životne dobi te su iz toga razloga odabrani za ispitanike. Opći demografski podaci prikazuju kako je u istraživanju sudjelovalo više ispitanika ženskoga spola (61,47 %), dok je broj muških ispitanika bio manji (38,53 %). Kada gledamo životnu dob, veći broj ispitanika ima 30 i manje godina (58,20 %), međutim broj ispitanika starijih od 31 godine iznosi 41,80% što je velik postotak koji pokazuje kako zdravstveni djelatnici bez obzira na životnu dob ulažu u svoje znanje i budućnost. Osim spola i životne dobi, u prvom se dijelu upitnika od ispitanika tražilo da odgovore pohađaju li preddiplomski ili diplomski studij te na kojoj su godini studija. Rezultati istraživanja pokazuju kako više studenata studira na diplomskom studiju (53,28 %), a većina je na drugoj godini diplomskoga studija (36,07 %).

Nakon demografskih podataka u drugom dijelu upitnika saznali smo koliko su često studenti u kontaktu sa starijim osobama iz obitelji i sa starijim osobama izvan obitelji. Većina studenata (52,46 %) ima svakodnevno kontakte sa starijim osobama iz obitelji i većina njih (44,26 %) ima svakodnevne kontakte sa starijim osobama izvan obitelji, s tim da 57,38 % ispitanika ne živi u kućanstvu sa starijom osobom. Zatim su ispitanici trebali ocijeniti vlastiti odnos sa starijim osobama. Većina je ispitanika svoj odnos ocijenila vrlo dobrim (49,18 %) i odličnim (44,26 %), a nitko ga nije ocijenio nezadovoljavajućim ili zadovoljavajućim. U sličnom istraživanju dobiveni rezultati pokazuju kako je 61,5 % mladih osoba svaki dan u kontaktu s bakama i djedovima, tj. sa starijim osobama iz obitelji, dok je na ljestvici od jedan do pet prosječna ocjena kvalitete kontakta ocijenjena vrlo dobrim (31). U istraživanju u kojem su ispitivani stavovi učenika srednje škole o starijim osobama, pokazalo se kako 82,1 % ispitanika živi u istom kućanstvu s bakom ili djedom, a većina navodi kako im njihova prisutnost obogaćuje život i pomaže u svakodnevnom životu (32).

Mišljenje ispitanika o starijim osobama ispitivano je u upitniku u obliku slaganja i neslaganja s ponuđenim izjavama. Prosječno najpozitivnije mišljenje iskazano je u obliku neslaganja s izjavom „Starije su osobe neproduktivne i društveno nekorisne.“. Većina starijih osoba radi na plaćenim ili neplaćenim poslovima sve do umirovljenja ili dok im zdravstveno stanje i društvo to dopuštaju čime ekonomski doprinose društvu. Visokokvalitetna i adekvatna zdravstvena

skrb i fleksibilan mirovinski sustav omogućuju starijim osobama da što duže ostanu zdravi i aktivni te korisni obitelji i društvu (33). Svaka starija osoba koja je funkcionalno sposobna koristan je član u društvu i zajednici u kojoj živi. Zahvaljujući svojem radnom i životnom iskustvu, starije osobe mogu prenijeti znanja, vještine i radno iskustvo mlađim ili drugim starijim generacijama (32). Prosječno najpozitivnije mišljenje iskazano je slaganjem s izjavom „Starije osobe pružaju podršku svojoj obitelji.“. Obitelj je zajednica u kojoj prevladavaju osjećaji ljubavi, mira, tradicija i solidarnosti, a unutar nje određeni su pravila, uloge, zajednički ciljevi i komunikacija (34). Starenjem se uloge u obitelji mijenjaju, međutim svi članovi bez obzira na ulogu trebaju biti međusobna podrška kod važnih promjena i događaja u životu, a posebno trebaju pružati podršku, pažnju i skrb ako je netko od bliskih članova bolestan. Najnegativniji stav iskazan je u obliku neslaganja s izjavom „Moguće je usporiti proces starenja.“ s kojom se složilo i u potpunosti složilo 31,97 % ispitanika. Napretkom i razvojem medicine i zdravstvene skrbi produžuje se životni vijek ljudi, međutim starenje je neizbježan prirodan proces kojem se osoba individualno prilagođava. Važno je da osoba brine o svojem zdravstvenom stanju kako bi se prevenirale bolesti i kako bi se održala zadovoljavajuća kvaliteta života.

Kada gledamo mišljenje o starijim osobama s obzirom na spol ispitanika, žene se značajno učestalije (Hi-kvadrat test, $P = 0,004$) nisu slagale s izjavom „Većina je starijih ljudi senilna.“ od muškaraca ($4,04 \pm 1,09$ naspram $3,42 \pm 1,26$), dok u ostalim promatranim izjavama nisu uočene značajne razlike. Senilna je demencija bolest uzrokovana poremećajima funkcije mozga karakteristična za stariju dob. Novija istraživanja pokazuju kako 15 % bolesnika boluje od demencije, a predviđa se da će se ukupan broj oboljelih udvostručiti svakih 20 godina. Senilna je demencija ozbiljno zdravstveno stanje koje utječe na kvalitetu života, stoga se kao stereotip ne bi trebala dodjeljivati većini starijih osoba. Kako bi se to izbjeglo, potrebna je bolja edukacija društva i zdravstvenih djelatnika da bi se poboljšale skrb i potpora oboljelima od demencije i njihovim obiteljima (35).

S obzirom na životnu dob ispitanika, ispitanici u dobnoj skupini od 31 i više godina iskazali su značajno bolje mišljenje o starijim osobama u obliku neslaganja s izjavom „Pamćenje sa starošću snažno pada.“ u usporedbi s ispitanicima u dobnoj skupini od 30 i manje godina. Studenti preddiplomskoga studija iskazali su značajno bolje mišljenje o starijim osobama u obliku slaganja s izjavama „Starije su osobe drage, tople i pune ljubavi.“ i „Kao zdravstveni radnik volim raditi sa starijim osobama.“ u odnosu na studente diplomskoga studija. A studenti diplomskoga studija iskazali su značajno bolje mišljenje o starijim osobama u obliku

slaganja s izjavom „Moguće je usporiti proces starenja.“. Ispitanici 1. godine preddiplomskoga studija iskazali su značajno bolje mišljenje o starijim osobama u obliku izjava „Volim se družiti sa starijim osobama.“ i „Kao zdravstveni radnik volim raditi sa starijim osobama.“, a ispitanici 2. godine diplomskoga studija u obliku izjave „Moguće je usporiti proces starenja.“. U ostalim promatranim izjavama nisu uočene značajne razlike u mišljenju između promatranih skupina. Na osnovi prethodnih istraživanja zaključuje se kako učenici i studenti s višom razinom znanja i iskustva imaju pozitivnije mišljenje i stavove prema starenju i starijim osobama, međutim prema rezultatima u ovom istraživanju možemo vidjeti da studenti preddiplomskoga studija u više izjava imaju bolje mišljenje o starijim osobama nego studenti diplomskoga studija. Porastom starijega stanovništva raste i briga zdravstvenih djelatnika o starijim osobama, stoga bi studenti svojim daljnjim obrazovanjem trebali razvijati pozitivnija mišljenja, stavove i odnos prema starijim osobama kako bi se osigurala adekvatna zdravstvena skrb najvulnerabilnije skupine (36).

U većini izjava vidljivo je da mišljenje ispitanika postaje pozitivnije s većom učestalošću ispitanikovih kontakata sa starijim osobama iz njihove obitelji, iako nisu uočene značajne povezanosti između promatranih skupina u ukupnom prosječnom rezultatu. Također, ispitanici koji žive u kućanstvu sa starijom osobom iskazuju značajno pozitivnije mišljenje u usporedbi s ispitanicima koji ne žive ili koji povremeno žive sa starijom osobom što se utvrdilo u većini dosadašnjih istraživanja (24). Ispitanici koji su najmanje jednom tjedno u kontaktu sa starijim osobama s kojima nisu u obiteljskom odnosu iskazali su u obliku sljedećih izjava značajno pozitivnije mišljenje u usporedbi s ispitanicima koji su sa starijim osobama s kojima nisu u obiteljskom odnosu u kontaktu svakodnevno: „Starije osobe imaju puno zanimljivih priča koje rado slušam.“; „Često izbjegavam razgovor sa starijim osobama jer mislim da su dosadne.“. U sličnom istraživanju mlade osobe koje su bolje procijenile kvalitetu svojega odnosa sa starijim osobama iz obitelji, imale su pozitivnije stavove prema starijima i pozitivnija očekivanja vezana uz mentalno zdravlje u starosti. Također, mlade osobe koje su češće dolazile u kontakt sa starijim osobama izvan obitelji izražavale su pozitivnija očekivanja prema mentalnom i kognitivnom funkcioniranju u starosti (31).

6. ZAKLJUČAK

Na temelju provedenoga istraživanja i dobivenih rezultata mogu se izvesti sljedeći zaključci:

- Većina ispitanika (njih 52,46 %) svakodnevno ima kontakte sa starijim osobama iz obitelji, dok je njih 44,26 % u svakodnevnom kontaktu sa starijim osobama izvan obitelji.
- Ispitivanjem vlastitoga odnosa sa starijim osobama ispitanici su svoj odnos ponajviše ocijenili vrlo dobrim (49,18 %) i odličnim (44,26 %).
- Ispitivanjem mišljenja o starijim osobama najpozitivnije mišljenje iskazano je u obliku neslaganja s izjavom „Starije su osobe neproduktivne i društveno nekorisne.“ i slaganja s izjavom „Starije osobe pružaju podršku svojoj obitelji.“. Najnegativnije mišljenje iskazano je neslaganjem s izjavom „Moguće je usporiti proces starenja.“.
- Ispitivanjem razlike u mišljenju s obzirom na spol ispitanika nisu uočene značajne razlike. Ispitanici ženskoga spola značajno se učestalije nisu slagale s izjavom „Većina je starijih ljudi senilna.“ od muškaraca.
- Ispitivanjem razlike u mišljenju s obzirom na dob ispitanici u dobnoj skupini od 31 i više godina iskazali su značajno bolje mišljenje o starijim osobama u obliku neslaganja s izjavom „Pamćenje sa starošću snažno pada.“ u usporedbi s ispitanicima u dobnoj skupini od 30 i manje godina, dok u ostalim promatranim izjavama nisu uočene značajne razlike u mišljenju.
- Ispitivanjem razlike u mišljenju o starijim osobama s obzirom na preddiplomski ili diplomski studij studenti preddiplomskoga studija iskazali su značajno bolje mišljenje o starijim osobama u obliku slaganja s više izjava u odnosu na studente diplomskoga studija. Ispitanici 1. godine preddiplomskoga studija u više su izjava iskazali značajno bolje mišljenje o starijim osobama nego studenti 2. godine diplomskoga studija.
- Ispitivanjem razlike u mišljenju vidljivo je da mišljenje ispitanika postaje pozitivnije s većom učestalošću ispitanikovih kontakata sa starijim osobama iz njihove obitelji i sa suživotom u istom kućanstvu sa starijom osobom.

7. SAŽETAK

CILJ ISTRAŽIVANJA: Cilj je istraživanja ispitati mišljenja studenata Fakulteta dentalne medicine i zdravstva Osijek o starijim osobama.

NACRT STUDIJE: Provedeno je presječno istraživanje.

ISPITANICI I METODE: Ispitanici se odnose na 122 studenta Fakulteta za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek koja su dobrovoljno pristala ispuniti Upitnik o mišljenju studenata o starijim osobama koji im je bio dostupan u elektroničkom obliku pomoću *Google forms* obrasca.

REZULTATI: Opći podaci istraživanja pokazuju da je više ispitanika bilo ženskoga spola (61,47 %), u dobi od 30 godina i manje (58,20 %), na diplomskom studiju (53,28 %) i na drugoj godini diplomskoga studija (36,07 %). Većina je ispitanika (52,46 %) svakodnevno imala kontakte sa starijim osobama iz obitelji te je većina njih (44,26 %) imala i svakodnevne kontakte sa starijim osobama izvan obitelji. S obzirom na spol i dob nisu pronađene statistički značajne razlike. Studenti preddiplomskoga studija iskazali su značajno bolje mišljenje o starijim osobama u obliku slaganja s više izjava u odnosu na studente diplomskoga studija. U velikom broju izjava vidljivo je da mišljenje ispitanika postaje pozitivnije s većom učestalošću ispitanikovih kontakata sa starijim osobama iz njihove obitelji te suživotom u istom kućanstvu.

ZAKLJUČAK: Iako je dokazano da ne postoji statistički značajna razlika, studenti preddiplomskoga studija u većem broju izjava iskazuju pozitivnije mišljenje o starijim osobama u odnosu na studente diplomskoga studija. Također, ispitanici koji su u svakodnevnom kontaktu i koji žive u istom kućanstvu sa starijom osobom razvijaju bolje mišljenje o starijim osobama.

KLJUČNE RIJEČI: ageizam, mišljenje, starije osobe, studenti, starenje.

8. SUMMARY

Opinion of Students of the Faculty of Dental Medicine and Health Osijek on the Elderly

AIM OF THE RESEARCH: The aim of the research is to examine the opinions of students of the Faculty of Dental Medicine and Health Osijek on the elderly.

TYPE OF STUDY: A cross-sectional survey was conducted.

METHODS USED: The respondents were 122 students of the Faculty of Dental Medicine and Health Osijek who voluntarily agreed to out in the Questionnaire on the opinion of students about the elderly. Questionnaire was available to them online on Google forms.

RESULTS: The general data of the research shows that more respondents were female (61,47 %), aged 30 years and under (58,20 %), in graduate studies (53,28 %) and in the second year of graduate studies (36,07 %). The majority of respondents (52,46 %) had daily contact with elderly people within the family, and the majority (44,26

%) also had daily contact with elderly people outside their family. With regard to gender and age, no statistically significant differences were found. Undergraduate students expressed a significantly better opinion of elderly people by agreeing with more statements than graduate students. Through most of the statements, it is evident that the respondent's opinion becomes more positive with the greater frequency of the respondent's contacts with older people from their family and through living together in the same household.

CONCLUSION: Although it has been proven that there is no statistically significant difference, undergraduate students express a more positive opinion about elderly people in more statements than graduate students. Also, respondents who have daily contact, and who live in the same household with an elderly person develop a better opinion of the elderly.

KEY WORDS: ageing; ageism; elderly people; opinion; students.

9. LITERATURA

1. Sorta-Bilajac Turina I, Glibotić Kresina H, Gašparović Babić S, Vlah N, Janković S. Gerontološki simpozij. Zdravstveni prioriteti u brizi za osobe starije životne dobi . Pregled radova i sažetaka. Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije. Opatija; 2015.
2. Državni zavod za statistiku. Popis '21. Dostupno na adresi: <https://popis2021.hr/>. Datum pristupa: 5. 7. 2022.
3. Developing an ethical framework for health ageing: report of a WHO meeting. Tübingen, Germany, 18 March 2017. Geneva: World Health Organization; 2017.
4. Global strategy and action plan on ageing and health. Geneva: World Health Organization; 2017.
5. Decade of healthy ageing: baseline report. Summary. Geneva: World Health Organization; 2021.
6. Galić S, Tomasović Mrčela N, Barać I, Čizmar J, Dravninski S, Eršek Lj, i sur. Priručnik iz gerontologije, gerijatrije i psihologije starijih osoba - psihologije starenja, Medicinska škola Osijek.; 2013.
7. Dužević A. Stereotipi i predrasude o osobama treće životne dobi. Završni rad. Dubrovnik: Sveučilište u Dubrovniku, stručni studij sestrinstva; 2020.
8. Sedić B. Zdravstvena njega gerijatrijskih bolesnika. Nastavni tekstovi. Zdravstveno veleučilište Zagreb; 2007.
9. Stobbe HG, Postrah A, Ančić NA. Predrasude – stereotipi – slike o neprijatelju: napomene uz središnju problematiku socijalnih odnosa. Crkva u svijetu. 1996;31:417-425.
10. Bowd AD. Stereotypes of Elderly Persons in Narrative Jokes. Research on Aging. Sage Publications. 2003;25:3-21.
11. Tomečak M, Štambuk A, Rusac S. Promišljanje starenja i starosti – predrasude, mitovi i novi pogledi. Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja. 2014;50:36-53.
12. Ng R. Social Age Stereotypes in the U.S. and U.K. from a Media Database of 1.1 Billion Words. International Journal of Environmental Research and Public Health. 2021;18:8822.
13. Shepherd BF, Brochu PM. How do stereotypes harm older adults? A theoretical explanation for the perpetration of elder abuse and its rise. Aggression and Violent Behavior. 2020;57:101435.

14. Berger R. Aging in America: Ageism and General Attitudes toward Growing Old and the Elderly. *Open Journal of Social Sciences*. 2017;5:183-198.
15. Uzun S, Kozumplik O, Požgain I, Katalinić D, Mimica N. Stavovi i predrasude prema starijim osobama. *Medix*. 2019;136/137:216-221.
16. Kagan SH, Melendez-Torres GJ. Ageism in nursing. *Journal of Nursing Management*. 2013;23:644-650.
17. Regis College. Why Ageism in Health Care is a Growing Concern. 2021. Dostupno na adresi: <https://online.regiscollege.edu/blog/why-ageism-in-health-care-is-a-growing-concern/>. Datum pristupa: 11. 7. 2022.
18. Low KCP, Ang SL. Ageism. U: Idowu SO, Capaldi N, Zu L, Gupta AD. *Encyclopedia of Corporate Social Responsibility*. Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg. 2013;42-54.
19. Raikhola PS. Ageism: Myths and Stereotypes. *Nepal Journal of Contemporary Studies*. 2014;14:91-102.
20. Seniori.hr. Definicija i oblici nasilja nad starijim osobama. 2017. dostupno na adresi: <https://www.seniori.hr/stranice/vazne/socijalna-skrb/1403-definicija-i-oblici-nasilja-nad-starijim-osobama>. Datum pristupa: 13. 7. 2022.
21. Damjanić I. Stereotipi prema osobama treće životne dobi: iskustva starijih. Diplomski rad. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci, Odsjek za pedagogiju; 2017.
22. Uğurlu Z, Kav S, Karahan A, Akgün Çıtak EA. Correlates of Ageism Among Health Care Professionals Working With Older Adults. *Journal of Transcultural Nursing*. 2019;30:303-312.
23. Rababa M, Hammouri AM, Hweidi IM, Ellis JL. Association of nurses level of knowledge and attitudes to ageism toward older adults: Cross – sectional study. *Nursing&Health Sciences*. 2020;22:593-601.
24. Tisaj R. Mišljenje učenika srednjih škola o starijim osobama. Diplomski rad. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Medicinski Fakultet; 2018.
25. Mulley G. Myths of ageing. *Clin Med*. 2007;7:68-72.
26. Ritsatakis A. Demystifying the myths of ageing. World Health Organization. Regional Office for Europe; 2008.
27. Veronek J, Bajs Janović M, Barić H, Zurec J, Gvozdanović Z. Attitudes towards older people in Croatian and Slovenian nursing students. *Psychiatria Danubina*. 2020;32:484-490.

28. Arani MM, Azami S, Azami M, Borji M. Assessing attitudes toward elderly among nurses working in the city of Ilam. *International Journal of Nursing Sciences*. 2017;4:311-313.
29. Donizzetti AR. Ageism in an Aging Society: The Role of Knowledge, Anxiety about Aging, and Stereotypes in Young People and Adults. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2019;16:1329.
30. Lukić IK, Sambunjak I. Vrste istraživanja. U: Marušić M, urednik. *Uvod u znanstveni rad u medicini*. 5. izdanje. Zagreb: Medicinska naklada; 2013. str. 38-55.
31. Ručević S, Tomašić Humer J, Toter K. Usporedba stavova i stereotipa o starijim osobama te očekivanja vezanih uz starenje: uloga dobi i kontakta. *Ljetopis socijalnog rada*. 2015;22:223-241.
32. Butorac M. Stavovi srednjoškolaca o osobama treće životne dobi. *Diplomski rad*. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci, Odsjek za pedagogiju; 2020.
33. Despot Lučanin J. *Psihologija starenja*. Priručnik. Hrvatski studiji. Sveučilište u Zagrebu. Zagreb; 2014.
34. Novak I. *Život starijih osoba u zajednici – odnosi unutar današnjih obitelji*. Završni rad. Sveučilište Sjever. Varaždin; 2020.
35. Gustin M, Žuvela I, Jerinić A, Roso M, Kunić I. Incidencija demencije u Domu umirovljenika Dubrovnik – čimbenik uključivanja u Mental Health Gap Action program svjetske zdravstvene organizacije. *Sestrinski glasnik*. 2015;20:128-132.
36. Milutinović D, Simin D, Kacavendić J, Turkulov V. Knowledge and attitudes of health care science students toward older people. *Med Pregl*. 2015;68:382-386.